

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
КАФЕДРА ГЕНЕТИКИ , СЕЛЕКЦІЇ І НАСІННИЦТВА
ІМ.ПРОФ. М.О. ЗЕЛЕНСЬКОГО

ТЕМА:
РОЗРОБКА НАУКОВИХ ОСНОВ І ФОРМУВАННЯ
БАНКУ ГЕНЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ ПОЛЬОВИХ
КУЛЬТУР УКРАЇНИ

Викладач: Зінченко Олеся Анатоліївна

- ▶ У процесі селекції, наукових досліджень, інших форм експериментальної та пошукової роботи створюються або виявляються цінні генотипи. Вони є вихідним матеріалом для створення нових сортів, використання у наукових та навчальних програмах, що сприяє прогресу вітчизняної науки і сільського господарства.
- ▶ Оскільки ці форми є втіленням інтелекту та праці вчених, селекціонерів, дослідників, вони є надбанням народу України та мають бути виявлені, збережені у Національному генбанку рослин та мобілізовані для практичного використання, а їх автори мають отримувати відповідну частку винагороди.

- ▶ На даний час реєстрацію цінних зразків і колекцій генофонду рослин в Україні за дорученням Національної академії аграрних наук України здійснює Національний центр генетичних ресурсів рослин України, що функціонує в Інституті рослинництва ім. В.Я.Юр'єва.
- ▶ Реєстрація зразків генофонду культурних рослин та їх диких співродичів проводиться з метою активізації створення та пошуку джерел та донорів цінних ознак, забезпечення їх активного використання в селекційних і наукових програмах і надійного збереження.

РІЗНОМАНІТТЯ КУЛЬТУР, ЩО ВИРОЩУЄТЬСЯ В УКРАЇНІ ТА ЗБЕРІГАЄТЬСЯ В НАЦІОНАЛЬНОМУ ГЕНБАНКУ РОСЛИН, шт., 2019 р.

Групи культур	В Україні		У Національному генбанку			
	культур	ботанічних видів	культур	ботанічних видів		
				куль-турних	спорід-нених	разом
Зернові	18	9	19	33	52	85
Круп'яні	5	3	11	17	13	30
Зернобобові	7	7	11	18	84	102
Олійні	15	12	15	12	53	65
Технічні	6	6	7	7	35	42
Кормові	82	47	67	81	135	216
Лікарські та ефіроолійні	33	29	73	101	302	403
Овочеві та баштанні	57	34	71	51	72	123
Картопля	1	1	1	2	68	70
Плодові та горіхоплідні	25	18	30	49	119	168
Ягідні	10	9	8	10	22	32
Виноград	1	1	1	2	23	25
Всього для продовольства та сільського господарства	260	176	314	383	978	1361
Лісові та дерев'янисті декоративні	6	5	77	267	41	308
Декоративні квіткові та трав'янисті	24	21	51	106	-	106
РАЗОМ	290	202	442	756	1019	1775

**СКЛАД
НАЦІОНАЛЬНОГО
БАНКУ
ГЕНЕТИЧНИХ
РЕСУРСІВ РОСЛИН
УКРАЇНИ**

244,7 тис. зразків

ЗЕРНОВІ
44397

КУКУРУДЗА
13547

ЗЕРНОБОБОВІ
21639

КРУП'ЯНІ
11477

ОЛІЙНІ
4867

ТЕХНІЧНІ
5418

КОРМОВІ
5529

**ЛІКАРСЬКІ ТА
ЕФІРООЛІЙНІ**
3192

**ОВОЧЕВІ ТА
БАШТАННІ**
8647

КАРТОПЛЯ
3694

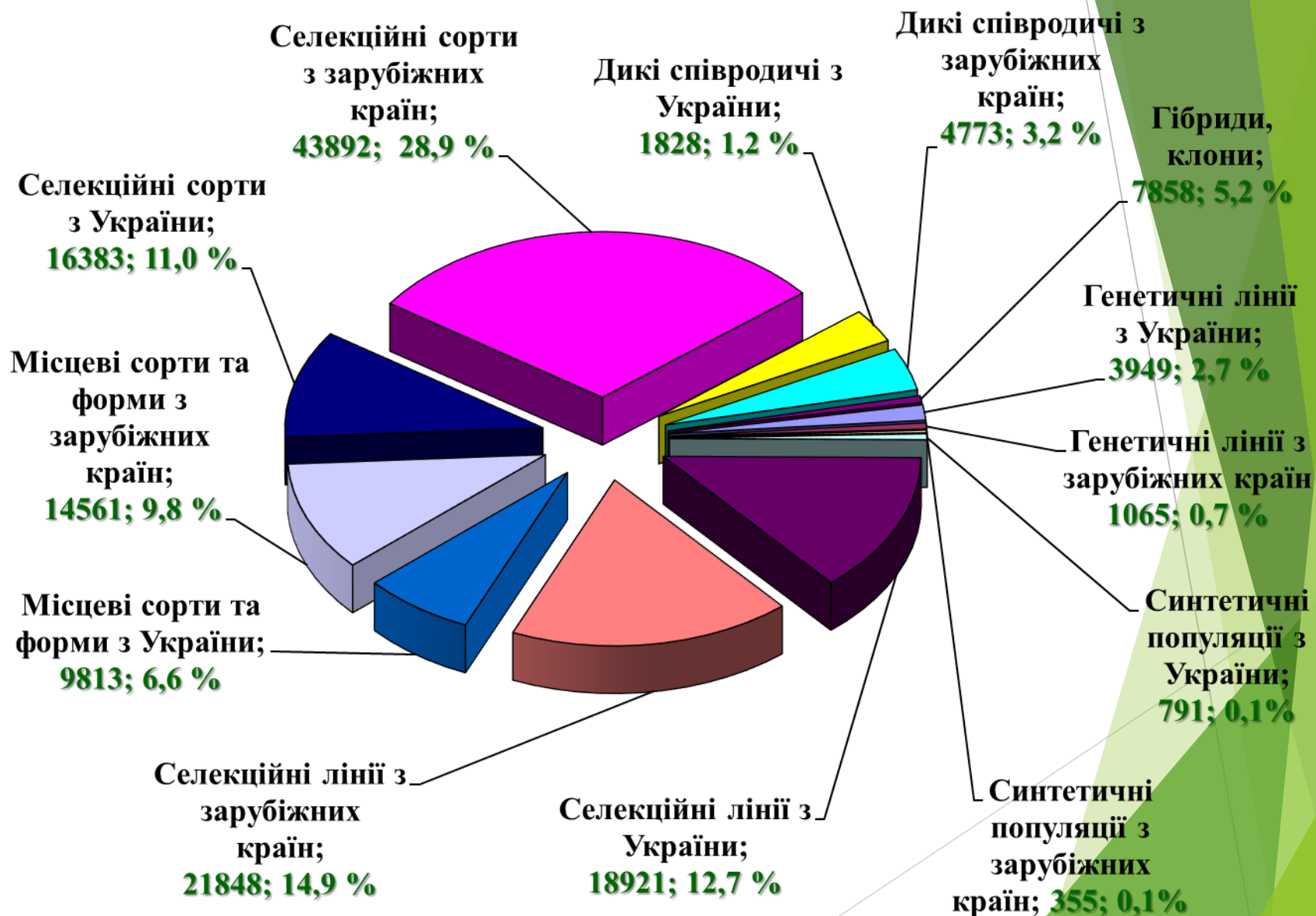
**ПЛОДОВІ ТА
ГОРІХОПЛІДНІ**
113829

ЯГІДНІ
1014

ВИНОГРАД
4086

**ЛІСОВІ,
ДЕКОРАТИВНІ,
ТРАВ'ЯНИСТІ**
7442

СКЛАД НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ ГЕНЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ РОСЛИН УКРАЇНИ ЗА БІОЛОГІЧНИМ СТАТУСОМ ЗРАЗКІВ, 2019 р.

ДИНАМІКА ОБСЯГУ КОЛЕКЦІЙ В УСТАНОВАХ СИСТЕМИ ГРРУ, шт.

Установи	Кількість зразків у колекції установи		Динаміка зразків у колекції	Інтро-дукція
	2018	2019 р.		
ВСЬОГО	148303	148778	475	3738
Установи Національної академії аграрних наук				
Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва	38759	39209	450	1218
Устимівська дослідна станція рослинництва ІР	30251	30565	314	875
Селекційно-генетичний інститут – НЦНС	10174	10284	110	288
Миронівський інститут пшениці ім. В.М. Ремесла	5402	5662	260	390
Волинська державна с.г. дослідна станція	97	108	11	11
ННЦ «Інститут землеробства»	1122	1132	10	16
Інститут зрошуваного землеробства	1298	1311	13	13
Інститут с.–г. Карпатського регіону	2729	2780	51	249
Прикарпатська державна с.-г. дослідна станція ІСГКР	1525	1647	122	32
Інститут с.-г. мікробіології та агропромислового виробництва	669	677	8	9
Інститут рису	1175	1202	27	22
Інститут кормів та сільського господарства Поділля	1237	1250	13	13
Полтавська державна с.-г. дослідна станція ім. М.І. Вавілова	473	478	5	7
Інститут олійних культур	1819	1820	1	34
Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків	473	482	9	9
Інститут луб'яних культур	1876	1902	26	26
Закарпатська державна с.–г. дослідна станція	974	979	5	27
Дослідна станція лікарських рослин ІАЕ	958	972	14	21

ДИНАМІКА ОБСЯГУ КОЛЕКЦІЙ В УСТАНОВАХ СИСТЕМИ ГРРУ, шт.

Установи	Кількість зразків у колекції установи		Динаміка зразків у колекції	Інтро-дукція
	2018 р.	2019 р.		
Дніпропетровська дослідна станція овочівництва IOB	738	747	9	9
Південна державна с.–г. дослідна станція IBPiM	828	832	4	14
Інститут картоплярства	3044	3044	0	56
Дослідна станція помології ім. Л.П. Симиренка IC	2420	2438	18	23
Інститут садівництва	1600	1361	-239	15
Бахмутська дослідна станція розсадництва IC	706	706	0	-
Мелітопольська д.с. садівництва ім. М.Ф. Сидоренка IC	863	860	-3	-
Придністровська дослідна станція садівництва IC	414	414	0	2
Інститут виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова	697	729	32	32
Установи, що беруть участь у ПНД на засадах творчого співробітництва				
Інститут зернового господарства	4647	4952	305	185
Тернопільська державна с.–г. дослідна станція	121	121	0	-
Уманська дослідна станція тютюнництва	297	297	0	-
Інститут сільського господарства Полісся	226	136	-90	-
Подільський держ. аграрно-технічний університет	956	956	0	-
ННЦ «ІЕКВМ», відділ шовківництва та технічної ентомології	115	115	0	-
Український НДІ лісового господарства і агролісомеліорації	3616	2725	-891	-
Установи КРИМУ				
Національний інститут винограду і вина «Магарач»	4451	4451	0	-
Інститут сільського господарства Криму	1584	1584	0	-
Нікітський ботанічний сад – ННЦ	10223	10223	0	-

ЗАЛУЧЕННЯ НОВИХ ЗРАЗКІВ ГЕНОФОНДУ РОСЛИН ДО НАЦІОНАЛЬНОГО ГЕНБАНКУ УСТАНОВАМИ СИСТЕМИ ГРР УКРАЇНИ В 2019 р., шт.

Група культур, культура	Кількість залучених зразків		
	всього	України	зарубіжжя
Зернові	1850	893	957
Кукурудза	109	89	20
Круп'яні	138	122	16
Зернобобові	527	296	231
Олійні	56	39	17
Технічні	72	34	38
Лікарські, ефіроолійні, пряноароматичні	98	52	46
Кормові	240	239	1
Овочеві та баштанні	423	328	95
Картопля	61	10	51
Плодові	38	20	18
Ягідні	10	2	8
Виноград	32	29	3
Лісові та деревовидні декоративні	74	72	2
Квіткові та трав'яні декоративні	10	2	8
Разом	3738	2227	1511

ЗАЛУЧЕННЯ ЗРАЗКІВ ГЕНОФОНДУ РОСЛИН ДО НАЦІОНАЛЬНОГО ГЕНБАНКУ НЦГРРУ ЗА КРАЇНАМИ ПОХОДЖЕННЯ, шт., 2019 р.

Країна походження	Кількість		Країна походження	Кількість	
	культур	зразків		культур	зразків
Всього, в т.ч	145	1735			
Європа	125	930	Азія	17	363
Україна	112	930	Казахстан	3	4
Росія	18	74	Киргизстан	3	3
Білорусь	7	59	Грузія	1	1
Франція	6	9	Таджикистан	3	4
Німеччина	1	22	Узбекистан	1	2
Чехія, Словакія	4	8	Туреччина	5	176
Італія	6	6	Іран	2	9
Болгарія	2	9	Ізраїль	12	15
Молдова	5	9	Непал	2	15
Нідерланди	21	25	Китай	7	118
Польща	3	20	Півн. і Центр. Америка	4	427
Сербія	1	4	США	4	61
Швейцарія	2	7	Канада	4	25
Румунія			Мексика	2	338
Австрія	1	5	Аргентина, Колумбія, Венесуела	1	3
Інші країни	3	5	Африка	4	12

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

ФАО - Комісія з генетичних ресурсів рослин для виробництва продовольства та ведення сільського господарства

Міжнародний траст з різноманіття культур, Італія

Міжнародні центри с.-г. досліджень:

Міжнародний центр покращення кукурудзи та пшениці (CIMMYT), Мексика

Міжнародний центр с.-г. досліджень в аридній зоні (ICARDA), Сирія

Міжнародний центр с.-г. досліджень в субтропіках (ICRISAT), Індія

Регіональні та національні генбанки:

ВНДІ рослинництва ім. М.І. Вавілова, ВІР, Росія;

РУП «Научно-практический центр НАН Беларуси по земледелию», Білорусь;

Інститут селекції та інтродукції рослин, Польща;

Інститут генетичних ресурсів рослин, Болгарія;

Інститут рослинної генетики, Гатерслебен, Німеччина;

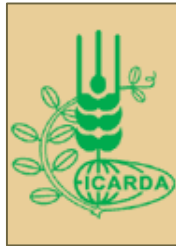
Центр генетичних ресурсів Нідерландів, CGN;

Інститут рослинництва, Чехія;

Генбанк Скандинавських країн, NGB, Швеція;

Департамент сільського господарства США;

Національний генбанк Канади

ПАСПОРТИЗАЦІЯ КОЛЕКЦІЙНИХ ЗРАЗКІВ, шт., 2019 р.

Група культур	Кількість паспортів зразків		Група культур	Кількість паспортів зразків	
	всього	включено у 2019 р.		всього	включено у 2019 р.
Зернові	27010	545	Овочеві та баштанні	6870	121
Кукурудза	13064	108	Картопля	2884	19
Круп'яні	9887	12	Плодові та горіхоплідні	9466	123
Зернобобові	17127	317	Ягідні	863	21
Олійні	4370	67	Виноград	3785	-
Технічні	4899	10	Лісові та дерев'янисті декоративні	919	-
Лікарські та ефіроолійні	2667	15	Декоративні квіткові та трав'янисті	956	5
Кормові культури	4573	80			
Всього 106,6 тис. шт. паспортів, у т.ч. 2019 р. - 1443 зразки					

ФОРМУВАННЯ І РЕЄСТРАЦІЯ КОЛЕКЦІЙ ЗРАЗКІВ ГЕНОФОНДУ РОСЛИН НА, шт., 2019 р.

Група культур	Тип колекції							Разом
	базова	гене-тична	озна-кова	серце-винна	спеці-альна	робоча	нав-чальна	
Зернові	3	3	30	1	3	4	4	48
Кукурудза	1	1	6		2	8	1	19
Круп'яні	3	2	8	1	1	5	4	24
Зернобобові	5	1	11		8	11	5	41
Олійні	2	2	5	1	1	4	1	16
Технічні	3	-	13	-	1	10	2	29
Кормові	3	-	5	-	-	7	4	19
Лікарські та ефіроолійні	1	-	3	-	-	1	2	7
Овочеві й баштанні	2	-	7	1	-	9		19
Плодові, ягідні	1	-	21	1	2	8	1	34
Виноград	1	-	3	-	1	-	1	6
Лісові і декоративні деревні	-	-	4	-	3	-	-	7
РАЗОМ	25	9	116	5	22	67	25	269

КОЛЕКЦІЇ ЗРАЗКІВ ГЕНОФОНДУ РОСЛИН, ЗАРЕЄСТРОВАНІ НАЦІОНАЛЬНИМ ЦЕНТРОМ ГЕНЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ РОСЛИН УКРАЇНИ В 2019 р.

Установа-оригіратор	Культура	Вид колекції	Кількість, шт.		Рівнів прояву
			зразків	країн походження	
Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН	пшениця м'яка яра	робоча за вмістом каротиноїдів у борошні та зерні	32	7	25
	ячмінь звичайний ярий	ознакова круп'яного напряму використання	140	17	75
	сочевиця харчова	базова	1004	37	167
Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН	пшениця м'яка озима	ознакова за цінними господарськими ознаками	60	15	45
	ячмінь звичайний ярий	навчальна за цінними господарськими та систематичними ознаками	150	19	61
Інститут рису НААН	рис посівний	ознакова за холодостійкістю	51	18	63
		ознакова за солестійкістю	71	17	62
Інститут харчової біотехнології і геноміки НАН	дикий родич пшениці (егілопс)	генетична	24	4	24
Інститут садівництва НААН	груша звичайна	навчальна	19	14	43

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗРАЗКАМИ ГЕНОФОНДУ РОСЛИН СЕЛЕКЦІЙНИХ, НАУКОВИХ УСТАНОВ

І НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ, шт., 2019 р.

Установа	І НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ, ШТ., 2019 р						Викорис- тано для створення сортів
	Передано науково-дослідним установам, навчальним закладам, приватним компаніям						
	всьо-го	у т. ч.		для цілей			
Укр- аїни		зару- біжжя	селекції	наук ов их	навчаль- них		
Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва	1569	1534	35	759	603	154	658
Устимівська дослідна станція рослинництва	740	702	38	567	-	173	-
Селекційно-генетичний інститут - НЦНС	230	230	-	165	65	-	165
Миронівський інститут пшениці ім. В. М. Ремесла	675	526	149	341	319	15	241
Волинська державна с.г. дослідна станція	2	2	-	2	-	-	2
Інститут землеробства	22	22	-	6	-	16	6
Інститут зрошуваного землеробства	43	43	-	37	6	-	27
Інститут с.-г. господарства Карпатського регіону	189	187	2	95	28	66	71
Інститут с.г мікробіології та агропромислового виробництва	40	40	-	40	-	-	40
ННЦ ґрунтознавства та агрохімії ім. О. Н. Соколовського	4	-	4	1	3	-	1
Інститут рису	14	14	-	12	2	-	9
Інституту кормів та сільського господарства Поділля	107	107	-	55	3	49	55
Полтавська ДСГДС ім. М. І. Вавілова	14	14	-	9	5	-	9
Інститут олійних культур	19	19	-	10	9	-	4
Інститут біоенергетичних культур і біоенергетики	15	15	-	11	4	-	6

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗРАЗКАМИ ГЕНОФОНДУ РОСЛИН СЕЛЕКЦІЙНИХ, НАУКОВИХ УСТАНОВ І НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ, шт., 2019 р.

	Передано науково-дослідним установам, навчальним закладам, приватним компаніям						Викорис- тано для створення сортів
	всьо- го	у т. ч.		для цілей			
		Укра- їни	зару- біжжя	селекції	наукових	навчаль- них	
Інститут луб'яних культур	30	6	24	6	24	–	4
Закарпатська державна с.-г. дослідна станція	36	36	–	24	–	13	23
Дослідна станція лікарських рослин ІАП	125	125	–	63	50	12	63
Інститут овочівництва і баштанництва	–	–	–	–	–	–	–
Дніпропетровська дослідна станція ІОБ	18	6	12	6	12	–	1
Південна державна селекційна дослідна станція ІВПіМ	27	27	–	27	–	–	27
Інститут картоплярства	229	229	–	156	51	22	32
Дослідна станція помології ім. Л. П. Симиренка ІС	338	331	7	121	192	25	121
Інститут садівництва	109	109	–	62	14	33	62
Мелітопольська дослідна станція садівництва ім. М. Ф. Сидоренка ІС	64	53	11	14	50	–	14
Бахмутська дослідна станція розсадництва ІС	30	29	1	28	1	1	–
ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова»	7	7	–	7	–	–	2
ВСЬОГО	4696	4413	283	2559	1595	542	1402

ПЕРЕДАЧА КОРИСТУВАЧАМ ЗРАЗКІВ ГЕНОФОНДУ РОСЛИН З НЦГРРУ В НАУКОВІ УСТАНОВИ УКРАЇНИ, шт., 2019 р.

Установа	Культура	Кількість зразків
ВСЬОГО ПО НАУКОВИХ УСТАНОВАХ		1729
Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН	Пшениця м'яка та тверда озима, жито озиме, тритикале озиме	402
	Ячмінь ярий	206
	Кукурудза	109
	Горох, соя, нут	299
РАЗОМ		1016
Селекційно-генетичний інститут НААН	Пшениця м'яка та тверда озима	25
	Ячмінь ярий	15
	Горох	76
РАЗОМ		116
Миронівський інститут пшениці НААН	Пшениця м'яка озима	21
	Пшениця м'яка та тверда яра	20
	Тритикале озиме	10
	Ячмінь ярий	20
РАЗОМ		71
Інститут кормів сільського господарства Поділля НААН	Тритикале озиме	10
	Нут	50
РАЗОМ		60
Інститут захисту рослин НААН	Пшениця м'яка озима та яра	101
	Ячмінь ярий	18
РАЗОМ		119
Устимівська дослідна станція рослинництва НААН	Пшениця м'яка озима, жито озиме, тритикале озиме	37
	Тритикале яре, ячмінь ярий, овес	56
	Кукурудза	39
	Сорго цукрове	6
	Зернобобові культури	51
РАЗОМ		189
Одеська державна с.-г. дослідна станція НААН	Сочевиця	158

**ПЕРЕДАЧА КОРИСТУВАЧАМ ЗРАЗКІВ ГЕНОФОНДУ РОСЛИН
З НЦГРРУ В НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ УКРАЇНИ, шт., 2019 р.**

Установа	Культура	Кількість зразків
ВСЬОГО ПО НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ		187
Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди НААН	Кукурудза	31
	Квасоля	20
	Горох	21
РАЗОМ		72
Вінницький національний аграрний університет НААН	Малопоширені види пшениці	10
	Ячмінь ярий	6
	Овес посівний	7
	Просо, чумиза, могар, сорго	14
	Рижій, гірчиця, рицина	14
РАЗОМ		51
Національний університет біоресурсів і природокористування України НААН	Пшениця м'яка та тверда яра	10
	Тритикале яре	7
	Ячмінь ярий	11
	Просо	6
	Кукурудза	30
РАЗОМ		64

НАЦІОНАЛЬНЕ СХОВИЩЕ ЗРАЗКІВ ГЕНОФОНДУ РОСЛИН УКРАЇНИ, шт., 2019 р.

Група культур	Закладено на зберігання						
	культури	видів	зразків				
			всього	у т. ч. в 2018 р.	-20 С	+4С	нерегул. умови
Зернові	9	55	22195	931	12885	4976	4334
Кукурудза	1	4	10154	209	8642	1512	—
Круп'яні	7	28	8793	57	7829	764	200
Зернобобові	12	95	14678	880	8328	2839	3511
Олійні	16	41	3743	65	3160	583	—
Технічні	11	37	4166	16	3682	484	—
Лік. та ефіроолійні	117	190	965	48	920	45	—
Овочеві та баштан.	50	82	3578	154	3082	490	6
Кормові	51	155	3129	195	2728	401	—
Накопичуючі крохмаль	1	15	26	—	26	—	—
Дек. квіток. та трав.	24	30	139	2	133	6	—
Плодові та горіхопл	4	6	6	—	6	—	—
Лісові та дерев. дек.	4	4	9	—	8	1	—
Разом	307	742	71581	2557	51429	12101	8051
Частка			100		71,9	16,9	11,2

ДОВГО-ТА СЕРЕДНЬОСТРОКОВЕ ЗБЕРІГАННЯ ЗРАЗКІВ ГЕНОФОНДУ РОСЛИН УСТАНОВАМИ СИСТЕМИ ГРР

Насіння 22,9 тис. зразків, що належать до 136 культур, зберігається у дублетному сховищі Устимівської дослідної станції рослинництва у т.ч. у низькотемпературній камері за 4 °С – 12,1 тис. зразків, за нерегульованих температурних умов зберігається 10,8 тис. зразків.

У підземних сховищах сезонно зберігається 650 зразків картоплі та маточники 54 зразків овочевих культур.

Колекція деревних і кущових порід налічує 472 таксони (близько 8,5 тис. дерев та кущів) і зберігається в польових насадженнях у Державному Устимівському дендропарку.

В Інституті луб'яних культур за температури мінус 20 °С, зберігається дублетна колекція льону та конопель, яка нараховує 1847 зразків.

В Інституті с.-г. Полісся у культурі in vitro зберігається 48 зразків колекції хмелю.

У польових колекціях збережено 25,6 тис. зразків плодових, ягідних, горіхоплідних, декоративних лісових культур і винограду; 3,7 тис. зразків картоплі, 0,1 тис. овочевих культур, 1,2 тис. технічних, ефіроолійних і лікарських рослин.

ВИДІЛЕННЯ ДЖЕРЕЛ ТА ДОНОРІВ ЦІННИХ ОЗНАК

У 2019 р. за господарськими та біологічними ознаками оцінено 16,3 тис. зразків генофонду, виділено 2,8 тис. джерел і донорів цих ознак, зразків-еталонів рівнів прояву ознак різних сільськогосподарських культур. Проведено ідентифікацію зразків генофонду за морфологічними ознаками та молекулярними маркерами.

Згідно положення «Про реєстрацію зразків генофонду рослин у Національному центрі генетичних ресурсів рослин України» зареєстровано 1921 зразок сільськогосподарських культур, які є джерелами і донорами цінних ознак, у т. ч. 2019 р. зареєстровано 173 зразки.

**ПОЛОЖЕННЯ ПРО РЕЄСТРАЦІЮ
ЗРАЗКІВ ГЕНОФОНДУ РОСЛИН У
НАЦІОНАЛЬНОМУ ЦЕНТРІ
ГЕНЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ РОСЛИН
УКРАЇНИ**

Визначення термінів:

- ▶ **Генофонд рослини (культури)** – сукупність генів виду або відповідної таксономічної одиниці, в межах яких вони характеризуються певною частотою, а також сукупність рослин як носіїв цих генів.
- ▶ **Зразок генофонду рослини (культури)** – найнижча одиниця колекції зразків генофонду рослин, здатна відтворюватись у генетичній цілісності.
- ▶ *Примітка. Зразок може бути представлений рослинами, їх частинами або органами у т.ч. у культурі in vitro, насінням тощо*

- ▶ **Джерело ознаки рослини (культури)** - Зразок генофонду рослин з визначеним рівнем фенотипового прояву ознаки.
- ▶ **Донор цінної ознаки** - джерело ознаки, здатне передавати спадково обумовлений її рівень.
- ▶ **Генетичний маркер** - спадково обумовлена ознака, прояв якої однозначно контролюється певним геном або групою генів та може бути використаний для ідентифікації зразка.
- ▶ **Новизна** - зразок вважається новим, якщо на дату надходження заявки про реєстрацію в Національному центрі генетичних ресурсів рослин України він істотно відрізнявся від раніше зареєстрованих зразків та не передавався в інші наукові установи, що ведуть реєстрацію такого матеріалу.

- ▶ **Стабільність** - властивість зразка генофонду рослин зберігати в межах норми реакції незмінними характерні ознаки після кожного циклу відтворення.
- ▶ **Однорідність** - властивість зразка генофонду рослин зберігати високу подібність один до одного за основними характерними ознаками.
- ▶ **Відмінність** - властивість зразка генофонду рослин відрізнятися від інших завдяки характерним ознакам, які піддаються відтворенню та точному опису.
- ▶ **Попередня експертиза** – перевірка повноти та правильності заповнення запиту та опису заявлених зразків, формальне встановлення відповідності заявленого зразка критеріям реєстрації за поданими матеріалами заявника.

- ▶ **Національний центр генетичних ресурсів рослин України**, подальша назва "Центр" - науково-методична структура у справі формування та ведення Національного банку генофонду рослин України.
- ▶ **Рада Центру з реєстрації зразків генофонду рослин** - постійно діюча комісія з розгляду, оцінки умов та прийняття рішень про реєстрацію.

2. ПРЕДМЕТ РЕЄСТРАЦІЇ

- ▶ Предметом реєстрації є зразки генофонду рослин, які створюються в науково-дослідних установах, навчальних закладах, приватних фірмах, окремими дослідниками або залучаються при експедиційних зборах як природний та місцевий матеріал, реєструються у Центрі.
- ▶ До них належать :
- ▶ 2.1. селекційні лінії та сорти з :
 - ▶ - високим ступенем прояву окремих цінних ознак,
 - ▶ - ефективним поєднанням ознак,
 - ▶ - донорськими властивостями;
- ▶ 2.2. цінні самозапилені лінії з високою комбінаційною
- ▶ здатністю;

- ▶ 2.3. форми з генетичними маркерами окремих ознак;
- ▶ 2.4. цінні константні форми із зміненим набором хромосом:
- ▶ ауто- та аллополіплоїди, дисомні доповнені та заміщені лінії та ін., які можуть підтримуватись без спеціальних методів контролю;
- ▶ 2.5. видатні форми і клони рослин, що репродукуються
- ▶ вегетативно;
- ▶ 2.6. мутантні форми з явною відміною від вихідного матеріалу за окремими ознаками або їх поєднаннями;
- ▶ 2.6. Форми з цінними ознаками, перенесеними з інших видів, родів шляхом віддаленої гібридизації, генної інженерії та іншими методами;
- ▶ 2.9. Цінні аллоплазматичні лінії тощо.

3. ПОРЯДОК РЕЄСТРАЦІЇ

- ▶ 3.1. Реєстрація зразків генофонду рослин здійснюється на підставі запиту та опису.
- ▶ 3.2. Запит на реєстрацію (Додаток 1) надсилається до Національного центру генетичних ресурсів рослин України в одному примірнику. Опис (Додаток 2, два примірники), паспорт
- ▶ (Додаток 3), матеріал для ідентифікації (колоси, боби, качани, плоди та ін., фотографії рослин та їх органів з мірною лінійкою впорівнянні зі стандартом на електронних носіях та у твердій копії) та насіннєвий матеріал (Додаток 4) направляється одночасно із запитом до Центру. Посадковий матеріал (бульб, цибулини, садженці та ін.) передається у відповідну експертну організацію .

- ▶ 3.3. Автор та установа - заявник несе повну відповідальність за представлену в описі інформацію, ідентифікаційні, насіннєві та посадкові матеріали. Їх якість повинна відповідати рівню Державного стандарту.
- ▶ Ідентифікаційний та насіннєвий матеріал ярих культур надсилається до Центру в період з 1 грудня до 15 лютого; озимих та зимуючих культур - з 1 серпня до 1 вересня. Посадковий матеріал багаторічних культур передається відповідним експертним організаціям у строки сприятливі для посадки від повідних культур.
- ▶ 3.4. Подані матеріали для реєстрації розглядаються Радою Центру один раз на квартал. Про результати розгляду запиту заявник отримує довідку, яке є основою визнання пріоритету.

4. УМОВИ РЕЄСТРАЦІЇ

- ▶ 4.1. Заявлені зразки мають відповідати умовам новизни, стабільності, однорідності та відмінності.
- ▶ 4.2. Реєстрація здійснюється на підставі попередньої експертизи за матеріалами, представленими заявником, та після порівняння з інформацією, що міститься в паспортних та ознакових базах даних Центру.
- ▶ 4.3. Експертиза за окремими ознаками на відповідність умовам реєстрації проводиться у разі необхідності Центром та визначеними ним експертними організаціями.

- ▶ 4.4. Для окремих категорій зразків генофонду експертиза та реєстрація можуть проводитись лише за даними заявника або за даними обстеження на місці вирощування:
- ▶ - плодові, ягідні, горіхоплідні, виноград, хміль, дерев'янисті декоративні, лісові культури;
- ▶ - культури, колекції яких веде лише одна установа: рис, бавовник, кунжут, рицина та ін.;
- ▶ - зразки, адаптовані до умов вузького ареалу, які лише за цих умов проявляють ознаки, за якими заявляється зразок.

5. АВТОРСТВО

- ▶ 5.1. Автором зразка генофонду визнається громадянин України або іншої країни, творчою працею якого створено або виявлено цей зразок.
- ▶ 5.2. Колекціонером зразка генофонду рослин визнається громадянин України або іншої країни, творчою працею якого виявлені нові цінні господарські ознаки цього зразка та рівнів їх прояву.
- ▶ 5.3. Рада Центру на підставі поданих заявником матеріалів та результатів експертизи виносить рішення про реєстрацію зразка генофонду рослин протягом не більше як 15 місяців – для однорічних культур, 2 років - для дворічних та багаторічних культур.
- ▶ 5.4. Автор або колекціонер зареєстрованого зразка отримує "Свідоцтво про реєстрацію зразка генофонду рослин в Україні« (Додаток 5).

6. ДОСТУПНІСТЬ ДО ІНФОРМАЦІЇ ТА ЗРАЗКІВ ЗАРЕЄСТРОВАНОВОГО ГЕНОФОНДУ

- ▶ 6.1. Центр формує комп'ютерну базу даних зареєстрованих зразків генофонду та забезпечує збереження насіннєвого фонду.
- ▶ Зразки культури, що репродукуються вегетативно, зберігаються у заявників або відповідних експертних організаціях.
- ▶ 6.2. Забезпечується вільний доступ до паспортних даних про зареєстровані зразки генофонду.

- ▶ 6.3. Центром разом з авторами зразків визначаються такі рівні доступності зразків зареєстрованого генофонду:
- ▶ 1 - вільний доступ - для наукових та селекційних цілей;
- ▶ 2 - обмежений доступ - лише для наукових цілей, за винятком використання як вихідного матеріалу в селекції;
- ▶ 3 - доступ по обміну, умови якого визначені автором та Центром;
- ▶ 4 - доступ на умовах автора:
 - а) співавторство у комерційних сортах,
 - б) співавторство у науковій продукції,
 - в) матеріальна винагорода та ін.

СВІДОЦТВО
про реєстрацію зразка
генофонду рослин в Україні

№ _____

На підставі повноважень, наданих Національною академією аграрних наук України,
Інститут рослинництва ім. В.Я.Юр'єва, Національний центр генетичних ресурсів
рослин України видав це авторське свідоцтво на зразок генофонду

Зареєстрований під номером Національного каталогу _____

Виділений(а) за ознакою: _____

Автор(и): _____

Заявник(и): _____

Запит № _____ від " __ " _____

- ▶ Дата видачі свідоцтва _____
- ▶ Керівник Національного центру
- ▶ генетичних ресурсів рослин України В.К.Рябчун
- ▶ М. П

Література.

- ▶ 1. Волкодав В.В., Захарчук О.В. Шляхи забезпечення продовольчої безпеки держави. Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин // Науково-практичний журнал. - К., 2005. - № 2. - С. 133.
- ▶ 2. Методика державного випробування сортів рослин на придатність до поширення в Україні. // Офіційний бюлетень "Охорона прав на сорти рослин" - К., 2003. - № 1 ч. 3. - С. 5.
- ▶ 3. Кириченко В.В., Васьківська С.В., Жаркова Г.Г. 2008. ISSN 0582-5075. Селекція і насінництво. 2008. Випуск 95.

Дякую за увагу !!!